

Залєснова О. В.

канд. філол. наук, доцент,

доцент кафедри романської і новогрецької філології та перекладу

Київського національного лінгвістичного університету

місто Київ, Україна

ВІДТВОРЕННЯ ІСПАНСЬКИХ ПЕРИФРАСТИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Питання реалізації в мовленні та способів відтворення при перекладі певних мовних явищ завжди привертали увагу дослідників, оскільки вони розглядаються не лише в мовознавчому, а й в культурологічному аспекті. Зміст речення складається із смислових функцій багатьох формальних елементів, але не вичерпується змістом його складових. Він ускладнений інформацією про логічний або змістовий центр цього речення, про його зв'язок з попередніми реченнями, про його ціль, особливості поєднання його елементів тощо. Фрази, що передають однаковий зміст в різних мовах мають цілковито інакшу структуру, і справа тут не лише в різних наборах лексичних та граматичних засобів вираження, але і в подачі матеріалу, що й викликає необхідність застосовувати при перекладі певні перебудови мовної структури.

Саме завдяки різноманітним дієслівним та дієслівно-іменним перифразам іспанське речення є таким містким за наявною в ньому інформацією й одночасно логічним та стислим за формою. Використання перифрастичних конструкцій в різноманітних стилях мовлення створює неповторний національний колорит, в якому відбивається менталітет іспанського народу.

Перифрастичні конструкції іспанської мови відповідно до семантичного змісту перифрастичного дієслова можна розділити на темпорально-аспектуальні та модальні. [3, с. 147]

При перекладі групи модальних перифраз майже завжди використовуються прислівники - модальники, причому кожна з перифраз цієї групи схиляється до прислівників з окремим семантичним зв'язком. Так,

наприклад конструкція tener + que + infinitivo має найбільшу кількість лексичних засобів, які використовуються при перекладі: дієслова *мати*, *доводитись*, *мусити*, прислівники *потрібно*, *треба*, дієслово *повинен* + дієслово в інфінітивній формі доконаного / недоконаного виду. Такими ж способами відтворюється конструкція haber + de + infinitivo. Всі інші конструкції цієї групи мають не такий широкий вибір. Конструкція deber de + infinitivo, залежно від контексту, може перекладатись дієсловами *мусити*, *мати* + інфінітив, або ж, при вираженні припущення, використовуються прислівники ймовірності *певно*, *либонь*, *може*. Перифраза hay que + infinitivo перекладається виключно за допомогою прислівників *потрібно*, *необхідно*, *треба* + інфінітив, а категорії часу передаються лише аналітичною формою (*потрібно було*, *потрібно буде*). Щодо конструкції deber de + infinitivo, то при перекладі вона випускається за допомогою перекладацької трансформації опущення, а її семантичне значення ймовірності передається такими вставними словами, як *мабуть*, *певно*, *напевно*, *либонь*:

Більш різноманітною за способами відтворення засобами української мови є група темпорально-аспектуальних перифраз, серед яких виділяються такі підгрупи: інхоативні, термінативні, репетативні, частотні, інгресивні, дуративні та результативні. [1, с. 55]

Найпростішою для відтворення українською мовою виявилась підгрупа результативних перифрастичних конструкцій, утворених за допомогою дієприкметника, що вказує на завершеність дії, тож українською мовою такі перифрази передаються за допомогою дієслів доконаного виду.

Іншою підгрупою, яка також не викликає складнощів при відтворенні, є дуративна. До її складу входять перифрази з герундієм, які зазвичай передаються дієсловом недоконаного виду, що вказує на розвиток дії. Це значення також можна передати за допомогою дієприслівникового звороту, здійснивши синтаксичну трансформацію іспанської перифрастичної конструкції, яка в реченні виступає присудком, в обставину. Різними способами можна відтворити конструкції continuar + gerundio та seguir + gerundio, які

схожі своїми семантичними відтінками. При перекладі вони можуть передаватися 1) дієсловом недоконаного виду; 2) дієприслівниковим зворотом; 3) за допомогою прислівника *дали* + дієслово недоконаного виду; 4) дієсловом *продовжувати* + дієслово недоконаного виду.

Підгрупа інгресивних перифрастичних конструкцій, зазвичай, українською мовою передається дієсловами, які можуть мати складену (аналітичну) форму майбутнього часу недоконаного виду, просту форму майбутнього часу доконаного виду та складну (синтетичну) форму майбутнього часу недоконаного виду, також і за допомогою прислівників *ледь не*, *мало не*, якщо такі конструкції вживаються у формах минулого часу.

Підгрупа частотних перифраз *soler + infinitivo* та *acostumbrar + infinitivo* хоч і є однією з найменш чисельних, однак може відтворюватись за допомогою декількох засобів: 1) словосполученням *мати звичку* + дієслово недоконаного виду, причому дієслово *мати* може вживатися лише в часових формах теперішнього та минулого; 2) за допомогою додавання прислівників *зазвичай*, *здебільшого* + дієслово; 3) складеним присудком *призвичаїтись*, *звикнути* тощо + дієслово; 4) дієсловом недоконаного виду, в той час як відтінок повторюваності дії, який надають перифрастичні дієслова, опускається.

Спосіб відтворення репетитивних перифрастичних конструкцій залежить від допоміжного дієслова, однак загальною рисою перекладу даної групи конструкцій є додавання обставини часу. Таким чином перифраза *volver a + infinitivo* здебільшого відтворюється з додаванням прислівників *знову*, *наново*, *ще раз* + дієслово доконаного виду, в той час як *venir + gerundio* відтворюється наступним чином: обставина часу *відколи*, *вже деякий час*, *як* + дієслово недоконаного виду. Така відмінність пояснюється темпоральним значенням герундію.

При перекладі термінативних конструкцій, їхнє семантичне значення також часто передається прислівниками. До такого перекладу тяжіє більшість перифраз даної підгрупи, особливо *acabar + gerundio* та *acabar de + infinitivo*, значення яких передається прислівниками *зрештою*, *нарешті*, *врешті* +

дієслово доконаного / недоконаного виду. Значення перифрази *dejar de + infinitivo* українською мовою відтворюється складеним дієслівним присудком *перестати* + дієслово недоконаного виду. Всі ж інші конструкції відтворюються за допомогою дієслів доконаного виду з використанням прислівників *щойно, тільки-но*. Цікавою особливістю даної підгрупи є те, що оскільки перифрастичні дієслова містять в собі негативну сему, то при їхньому вживанні разом із запереченням, згідно закону заперечення заперечення, вони перетворюються на перифрази з семантичним значенням дуративності та перекладаються за допомогою дієслів недоконаного виду і прислівника *досі*.

Останньою і найбільшою підгрупою є інхоативні перифрази, які позначають момент початку дії. Однак в цій підгрупі конструкції відрізняються своїми семантичними відтінками, тож і відтворюються різними засобами. Так конструкції, які вказують на раптовість дії (*echarse / meterse / romper / saltarse a + infinitivo*), мають декілька варіантів перекладу: 1) за допомогою додавання до дієслова префіксу *роз-, за-* (*розплататись, засміятись*); 2) складеним присудком *кинутись* + дієслово недоконаного виду; 3) фразеологічним чи сталим словосполученням (*взяти руки в ноги*). Широковживані перифрази початку дії (*comenzar / empezar / ponerse a + infinitivo*) українською мовою передаються складеним дієслівним присудком *почати* + дієслово недоконаного виду. Конструкції *decidirse / resolverse a + infinitivo* відтворюються за допомогою дієслів *насмілитись, наважитись, вирішити* + дієслово доконаного / недоконаного виду.

В іспанській мові перифрастичні конструкції є одним з найуживаніших стилістичних засобів, що не має своїх аналогів не лише в українській, а й в ряді інших слов'янських мов. Через таку міжмовну невідповідність стає зрозуміло, що іспанські перифрази не завжди можливо відтворити українською так, щоб вони точно відповідали своєму оригіналові, однак переклад має найточніше передавати стилістичні та семантичні особливості певної конструкції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Воронина М. М. Особенности перифрастической системы испанского языка / М. М. Воронина // Тезисы V Всесоюзн. конф. по романск. языкознанию «Современные проблемы романистики: Функциональная семантика». – Том 1. – Калинин: КГУ, 1986. – С. 55 – 56.
2. Fente R. Perífrasis verbales / R. Fente, J. Fernández, L. G. Feijoo – Madrid: Edelsa, 1983. – 141 p.
3. Seco R. Manual de gramática española / R. Seco. – La Habana: Pueblo y educación, 1973. – 402 p.